

РОБОТА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

ДИТЯЧІ ІСТОРІЇ

Вони — милі й кумедні, допитливі й скромні, зовсім малюки і трохи старші. Вони — діти. Більшість із них пережило за своє зовсім ще коротке життя зраду, приниження й образи. Вони пізнали занадто рано всю «красу» сучасного жорстокого світу. Та їм пощастило: їх устигли врятувати, оточивши теплом і турботою.

Світлана ПЕТРОВА, директор Одеського комунального навчального закладу «Дитячий будинок "Перлінка"».

Найкращий спосіб зробити дітей хорошими — це зробити їх щасливими.

Оскар Вайльд

Ця розповідь про них — про дітей дитячого будинку «Перлінка»

Богдан

Знайомтесь, це — Богдан. На відеозапису йому лише шість років. Він уже майже рік прожив у дитячому будинку «Перлінка». За цей час хлопчик встиг не тільки зміцнити і вирости, а й навчитися багато чому новому. Наприклад, вести бесіду і дружити.

Коли Богдан тільки потрапив до нас у 2008 році, його психоемоційний стан оцінювався як негативний. Дитина ігнорувала звернення дорослих, була впертою, замикалася та вживала ненормативну лексику. У хлопчика була затримка мовного розвитку — він загинався. Нічого дивного: хлопчик народився в будинку малятка при в'язниці, жив там до трьох років. Мати, знаходячись поряд, постійно принижувала, ображала, била. І, як наслідок довгі роки енурезу.

Скільки ж зусиль доклали працівники дитячого будинку, щоб малюк перестав бачити навколо себе тільки ворогів! Ще й до сьогодні виникають сумні картинки з минулого життя страшними спалахами: «Я не буду танцювати. Мама називала мене дебілом і била по голові».

У Богдана є дві старші сестри. Батька в нього немає взагалі: він записаний зі слів матері. Його мати була засуджена в 2004 році за 121 статтею (навмисне нанесення тяжких тілесних пошкоджень). Забігаючи наперед, слід сказати, що мати звільнилася з місця позбавлення волі ще два роки тому, але до дитини так ні разу і не зайшла.

Тим часом Богдан уже мріє скоріше вирости і стати пілотом. А ще він хотів би стати чарівником і каратистом. Каратистом для того, щоб захищати слабких. Улюблені заняття хлопчика, окрім гри, звичайно, — малювання, ліплення, робота з бісером та гра в шахи.

Богдану зараз вісім років. Мрії і бажання в хлопчика за два роки все ж змінилися, він став більш розсудливим, мудрішим, а десь — хитрішим. Мріє він уже більш приземлено: про живого зайця, за яким треба буде доглядати. Хоча це дуже велика відповідальність. Але Богдан це так і не усвідомив. Проте він уже точно знає, що таке добро і що таке зло.

Як приклад злого вчинку, Богдан, довго не роздумуючи, розказав, до яких хитрощів йому доводиться вдаватися, щоб не піти до школи:

— Коли на мене зло нападає, у мене така малесенька раночка з'являється, мені кажуть, зараз зміряємо температуру, тому що я такий, у мене головка болить і мене кладуть в ізолятор. Я мультики люблю дивитися, а не учитися.

— Ти не любиш учитися?

— Ні.

— Чому?

— Я хочу не учитися, а відразу женитися.

За словами Богдана, навчитися йому не сподобалося відразу ж — з першого дня, як тільки він прийшов до школи. Каже, що для нього цей день став найгіршим.

На запитання, ким хоче стати, коли виросте, Богдан раніше відповідав, не задумуючись — льотчиком. Нині на це запитання він відповідає досить невизначено. Серед перерахованих професій були міліціонер, дворник, прибиральник і фермер.

До того ж Богдан змінив свою думку і про родину. Якщо раніше він хотів мати свою власну сім'ю, то тепер він її взагалі не хоче. Зате мріє відразу стати дідусем, аргументуючи це тим, що дідусів завжди поважають і люблять.

Хлопчик майже не пам'ятає рідної матері. Для нього рідними і близькими стали працівники дитячого будинку. Усі спогади Богдана про його життя до «Перлинки» пов'язані з будинком малятка.

Віолетта і Євгенія

«Сім'я — це вічна вдячність, життя. Це брати, сестри. Тато, мама, дідусь і бабуся. Надія, віра і любов повинні панувати в сім'ї. Потрібно вчитися з дитинства бути добрим один до одного. Я живу у великій сім'ї. У цій сім'ї дуже багато друзів і подруг. У мене є маленька сестричка, вона молодша від мене на шість років. Я про неї турбуюсь, запитую, що вона зробила за день. Коли вона виросте та піде до школи, я буду допомагати їй робити уроки, якщо їй щось буде незрозуміле. Я — її опора, надія, а вона — найближча людина на світі. Сім'я — цінніша за багатство. Приємно знати, що на білому світі є люди, які про тебе думають, переживають і турбуються. Я дуже вдячна Богові і далі за те, що живу в такому чудовому домі, де про мене турбуються: годують, одягають. Це і є моя сім'я». Уривок із твору 2012 року.

Вона потрапила в «Перлинку» з районної лікарні Одеської області в 2006. Дитина була дуже залякана, на контакт із дорослими майже не йшла. На запитання відповідала вибірково. Запас знань і уявлень про оточення був дуже низьким. Колектив дитячого будинку зіткнувся ще й з проблемою звуковимови їхньої вихованки — Віолетта майже не говорила. Лише через два роки реабілітації дівчинка заговорила розбірливо.

Тоді, семирічною, Вета чітко знала, що таке добро і зло.

У Віолетти є старша сестра і молодший брат. Євгенія, найменша в їхній сім'ї, також живе в «Перлинці». Це про неї Вета писала у своєму творі.

Під час першого інтерв'ю Віолетта зізналася, що хоче стати вчителем і любить тварин. Проте через три роки дівчинка вирішила, що викладацька робота — це не для неї.

За сім років перебування в «Перлинці» дівчинка стала зовсім іншою — мова практично вирівнялась, на контакт з дорослими йде охоче і радіє новим друзям та знайомим. Полюбляє кататися на роликах, вишивати, грати на гітарі, співати та брати участь у спектаклях. Віолетта зізнається, що вона щаслива, живучи в «Перлинці». Для неї цей дитячий будинок і є сім'єю. Власну майбутню сім'ю Вета бачить великою і дружною.

А от якою була її сім'я до дитячого будинку, Вета вже і не пам'ятає, а може просто не хоче згадувати. Віолетта зіщулюється, на очі набігають сльози, як тільки її просять розказати про минуле життя.

Сьогодні вона з перспективою дивиться в майбутнє та визначилася, ким хоче стати. Тепер головне її завдання — швидше вирости та втілити свою мрію.

До речі, найщасливішим днем свого життя Вета, після довгих роздумів, назвала першу поїздку з дитячим будинком до Москви. Вона впевнена, що буде хорошою і доброю людиною та завжди допомагатиме іншим.

Для п'ятирічної Жені, сестри Віолетти, поняття добра і зла поки що розмите: злих людей вона ще не зустрічала у своєму житті. Під час першого інтерв'ю Женя будує будинок і розповідає, хто в ньому буде жити, як там буде весело.

Євгенія живе в «Перлинці» з 2010 року. Дитина швидко влилася в групу. У неї, як і в більшості дітей, спостерігалася імпульсивність, нетерплячість та непосидючість. Дівчинка намагалася встановити та зберегти добрі стосунки з дорослими, аби хоч якось компенсувати нестачу уваги до себе. При цьому Женя все ж не виявляла суперництва чи ворожості до дітей із групи. Проте в дівчинки спостерігався нервозний острах. Сьогодні Євгенія мріє стати вихователем у дитячому будинку.

Женя не пам'ятає своєї мами, для неї найближча людина — її сестра Віолетта. Нині вони разом — і це найголовніше, адже є з ким погратися, та й поскаржитися також є кому.

Віолеттина і Женина мама була позбавлена батьківських прав, які зусиллями благодійного фонду були відновлені. Через матеріальну скруту та відсутність житла мати, яка закінчила спеціальну школу для дітей із затримкою розвитку, не може забрати дітей. Батько дівчаток був записаний зі слів матері. Хто він — невідомо.

Для Жені сьогодні це не має значення. Головне, що в неї є багато друзів. Здебільшого — це її однокласники, такі ж малюки, як і вона. Оцінку своїм друзям дівчинка дає, виходячи з власних відчуттів.

Дівчинка зізнається, що для неї кожен день, проведений в «Перлинці», щасливий, тут її оточують хороші люди і ніхто не ображає. Вона любить малювати. Про минуле Женя майже не згадує, поки не попросять розповісти, яким був найтяжчий день в її житті. Насправді, Женя від народження до двох з половиною років проживала в лікарні з мамою через відсутність житла.

На запитання, якою має бути добра людина, Женя відповідає: *«Красивеньким, розумненьким, позолочененьким. — А зла людина? — Я не знаю».*

Олексій

Олексій — майбутня зірка і надія українського футболу. Йому 12 років, і він упевнений, що зможе стати другим Тимощуком чи Шевченком.

Альоша потрапив до нас із притулку, коли йому було п'ять років. Тоді на дитину дивитися було неможливо — на ньому не було «живого місця». Хлопчик майже не розмовляв, уникав спілкування з дорослими, учиняв істерики, кричав, прокидався вночі і плакав. Відмовлявся від перших страв, фруктів, віддавав перевагу хлібу.

У період адаптації проявлялись агресивні реакції до людей. У перші дні перебування в дитячому будинку, коли до кімнати заходили дорослі, ховався під ліжко. Ів тільки тоді, коли дорослі залишали приміщення, зістрибував но-

гами на стіл і їв руками, час від часу злякано озираючись. Поводився, як звірятко. Звичайно ж, була і затримка психічного розвитку. Та вже через два роки дитина йшла на контакт з незнайомими людьми. Альоша відгукнувся на ту доброту і увагу, якими його оточили в дитячому будинку. Проте минуло давалося взнаки. Навіть через п'ять років проживання в «Перлинці» для щастя йому потрібні були друзі і, знову ж таки, увага.

Дитина не хотіла ставати дорослою, не хотіла, щоб у неї була своя сім'я. З професією тоді він також ще не визначився. Хотів бути простою людиною і ні на кого не схожим. Однак йому сподобалось в «Перлинці», і вона стала для нього сім'єю.

З кожним роком, саме в дитячому будинку, Олексій відкривав для себе щось нове. Наприклад, беручи участь у грі «Зірниця», він дізнався про Другу світову війну.

Нині в Альоші є і плани на майбутнє, і мрія. Він хоче швидше вирости, щоб все задумане реалізувати. Не дивно, що найщасливішим днем у своєму житті Альоша назвав день, коли він навчився грати у футбол, а найнещаснішим — втрату батьків.

Хоча нічого про батьків Альоша майже не пам'ятає, крім одного епізоду: *«Пам'ятаю тільки одне: підїхала якимось червона машина, мама сказала, щоб мене посадили туди, а вона зараз прийде. Мене посадили і ми поїхали, а вона не прийшла».*

Тоді Альоша не знав слова «зрада», він не усвідомлював, що найрідніша людина ось так вчинить.

Батьки за час перебування дитини в «Перлинці» ні разу її не провідали. Проте в неї є і мати, і батько. До речі, мати-зозуля народила ще одну дитину. Альошу зрідка провідує лише дідусь, і той не рідний.

У 2008 році зусиллями благодійного фонду вдалося розшукати Альошину молодшу сестру, яка проживає з рідними бабусею і дідусем. Так відновилися родинні зв'язки: діти спілкуються і дружать. Олексій зізнається: він усе ще ображений на свою маму, але, не дивлячись ні на що, сумує за нею та навіть готовий пробачити.

Свою власну сім'ю Альоша не хоче мати. Каже, що на неї через футбол у нього просто не буде часу.

Хлопчик упевнений: добро необхідно робити, адже, зробивши хорошу справу, ти обов'язково відчуєш, як добро до тебе повертається, тобі зарачується.

Олексій безмежно вдячний усім, хто працює в «Перлинці», хто замінив йому сім'ю, хто став цією сім'єю. На запитання що він може побажати молодшим дітям, Альоша не задумуючись відповів: бажання до навчання, хорошої поведінки, багато щастя і здоров'я.

Вероніка

Вероніка віддає перевагу тихому і спокійному життю, ніяковіючи і соромлячись. Вона не відповідає на запитання навіть в ігровій формі. Проте улюбленому вихователю розказала, що буде перукарем, робитиме зачіски. Це зараз Вероніка може розкритися перед близькими їй людьми.

Коли 2 роки тому дівчинка тільки потрапила в «Перлинку» їй було всього три з половиною роки. Тоді Вероніка погано йшла на контакт з дорослими, вередувала, прирікалася і не зв'язала на прохання. До того ж у неї спостерігалось ревниве суперництво за увагу дорослих та відкрита ворожість до дітей.

Мама Вероніки перебуває в місцях позбавлення волі, вона засуджена на 12 років. Дівчинка іноді відвідує її і сподівається, що коли-небудь її заберуть у сім'ю.

Вероніка народилася у в'язниці та прожила там до трьох років, а «першу свободу» вона отримала в «Перлинці». Мама Вероніки повинна звільнитися у 2019 році, коли дівчинці буде вже 12 років. Чи буде все так безхмарно в її житті, як вона думає сьогодні, покаже час.

Євгеній

Євгеній мріє стати богатирем, щоб захищати свою хрещену і дівчаток. Він упевнений, що це йому під силу. Сьогодні ніхто й не подумав би, що дитина в сім років мріє про справжнього коня. Хоча ця мрія, швидше за все, доповнення до обраної професії.

Ще три роки тому, коли Женя тільки з'явився в «Перлинці», у нього були серйозні проблеми. Він відчував себе обманутим у своїх очікуваннях, невпевненим у собі і мав ознаки нервового виснаження. Дитина прагнула до усамітнення і при цьому гостро потребувала уваги дорослих.

У 2011 році Женя не почувався щасливим, але хотів стати водієм автобуса і бути схожим на свого хрещеного Анатолія, який працює в «Перлинці» водієм. Сьогодні Євгеній упевнений у собі й хоче швидше піти до школи, адже негоже богатирю бути неосвіченим.

Головне для себе Женя усвідомив: *«Добро — це коли весело, коли хороша поведінка, коли повага. Зло — це коли зла людина злиться, б'є дівчаток, зло — це коли на війні убивають солдатів, жебраки злі, це злі бомжі, забійки»*.

Женя саме так вважає: жебраки і бомжі — злі тільки тому, що вони жебракують. Узагалі-то Женя зараз дуже позитивний хлопчик, любить все нове і незвичайне.

Батьків він не пам'ятає. До речі, про них нічого не відомо, крім того, що батько в метриці записаний зі слів матері. Мати позбавлена батьківських прав, помирає від туберкульозу. Про будинок малятка в Жені лише негативні спогади — постійні побиття і приниження.

Женя хоче, щоб у нього була своя сім'я, щоб йому було про кого турбуватися і щоб турбувалися про нього. Для хлопчика це просто необхідність.

Хлопчик упевнений, що все в нього вийде, і він буде щасливим, турботливим чоловіком та батьком.

Настя

Більше за все, після мультиків, звичайно, Настя любить учитися, тому вона із задоволенням ходить до школи і робить уроки. Насті уже сім. До «Перлинки» вона потрапила в п'ять років. Діти відразу прийняли дівчинку, і їй довго адаптуватися не довелося.

До дитячого будинку Настя також прийшла з цілим багажем проблем. Це і розхитана психіка, і недовіра до дорослих. Особливо дуже виявлялось негативне ставлення до людей передпенсійного та пенсійного віку: як до жінок, так і до чоловіків.

Настя, напевне, уже забула, що колись хотіла стати вихователем. Мрії її змінилися, і про що мріє зараз, не зізнається. А от коли виросте, вона буде перукарем. Поки що в Насті не виходить плести колоски і робити хвостики, але спроби навчитися однозначно є.

Дівчинка каже, що зараз немає ніяких перешкод для здійснення її планів і відчуває себе щасливою. Щоправда, поняття «щастя» вона розуміє по-своєму: *«Щастя — це коли багато життя, коли ти багато років така молода, коли ти гуляєш, у кіно ідеш, коли я на мультиках цілий день, коли ми не спимо вдень, а тільки дивимося мультики»*.

Настя чітко знає, що таке добро і що таке зло. Дівчинка судить про людину за її вчинками і робить свій висновок.

Якими злими бувають люди Настя знає не з чийось слів. До таких вона відносить свою рідну матір. Дівчинка неохоче розповідає про те, що мама над нею постійно знущалась: погано годувала, змушувала робити те, що їй не подобалося, сороміцьке. Настя чітко пам'ятає, як їй жилося вдома з мамою. *«У неї два друга були, Вова і Юра. Завжди вечорами приходили і мамі приносили воду солодку»*.

Постійні п'ятики матері з друзями періодично закінчувалися бійками прямо на очах у дитини. Настя зізнається: часом діставалося і їй, поки одного разу не довелось кликати сусідів на допомогу. *«У мене дуже сильний сусід, дядя Женя. Він швидко їх вигнав. Узяв таку палку, що боляче б'є. Вони уже маму порізали трохи. Поріз був у неї на шиї і її відвезли в лікарню, а мене відправили в «Ластівку»*.

Мати дівчинки після довгого лікування в туберкульозній лікарні померла минулого року. Про батька нічого не відомо, він був записаний, як і можна передбачити, лише зі слів матері. Нині Настя називає мамою свою виховательку, яка стала для неї ближчою, ніж рідна мати.

У Насті багато друзів, вона займається танцями та гімнастикою, а також навчається. Хоча швидше вирости. Та ось якою повинна бути її власна сім'я, Настя до цих пір не визначилась. Після всього пережитого дівчинкою це і не дивно.

Проте, не дивлячись ні на що, дитина позитивна. І це вселяє надію, що все в неї буде добре. Оптимізму додає і те, що найближчим часом її рідна тітка з Росії хоче забрати дівчинку у свою сім'ю.

Людмила

Людмила — найскладніша, якщо так можна сказати, дитина в дитячому будинку. Вона навідріз відмовляється говорити з чужими для неї людьми.

Слід зазначити, що Люда на камеру взагалі нічого не говорить, навіть якщо запитує хтось із працівників «Перлинки». Ми знаємо, що дівчинка ні про що не мріє, хоче бути нянекою, саме в дитячому будинку «Перлінка». Між іншим, з «Перлинки» Люда взагалі не планує від'їжджати.

До «Перлинки» Люда рік прожила в притулку, куди потрапила через те, що матері було не до неї. Дівчинка народилась, коли її матері було дев'ятнадцять років, про батька нічого не відомо. Мама Люди позбавлена батьківських прав, де вона зараз, дізнатися не вдалося.

Зі свого минулого Люда пам'ятає лише один момент:

- Я тільки циганів боюсь, вони брали маленьку дитину в два рочки і на вогонь кидали.
- Да? А де ти таке бачила?
- За парканом у нас було.
- У нас в «Перлинці»?
- Ні, за парканом.
- Коли ти жила до «Перлинки»?
- Ні, коли я тільки-тільки їхала сюди.

Психологи дитячого будинку вважають, що цю історію дитина вигадала, але все ж в її правдивість вірять.

З Людою взагалі найважче, хоча всі діти нашого дитячого будинку — непрості. Її вирізняє пильність, гостра спостережливість. Вона відчуває себе ізольованою і самотньою, потребує постійної уваги.

Головна її риса — замкненість. Живе вона у своєму закритому світі, де місця стороннім нема. У дитини, не зважаючи на те, що вона прожила в «Перлинці» більше п'яти років, до цих пір спостерігається страх, недовіра до оточуючих та різкі перепади настрою. Усе це вже

залишкові явища, з якими доведеться боротися працівникам «Перлинки».

Люда любить уроки праці, малювання, весну. А ось заміж вона взагалі не збирається, хоча і любить дітей, та своїх мати не планує.

Максим і Вадим

А це два брати, Максим і Вадим, одному дев'ять, другому — одинадцять. Нині вони спокійно вдвох грають і готуються до того, що їх ось-ось заберуть у сім'ю. А ще 4 роки тому, коли хлопчики тільки прийшли в «Перлинку» зі спеціалізованого психоневрологічного будинку дитини, вони були зовсім іншими. Хлопчики погано спали та їли, при цьому на контакт з дорослими та дітьми йшли спокійно.

У першому інтерв'ю Вадим скаржиться на те, як йому погано жилось удома, як його там ображали. Хто такий Діма, на якого скаржився малюк, невідомо, адже батька хлопчика звати Володимир і записаний він зі слів. Стосовно ж дітей, матір була позбавлена батьківських прав, а три роки тому померла. Вадим, не зважаючи на те, що йому було лише п'ять, уже тоді чітко знав, що в нього буде велика сім'я.

Ще Вадим планував стати Дідом Морозом, робити м'які іграшки і дарувати їх дітям. Хлопчик був упевнений у тому, що у світі є лише хороші люди і немає поганих. Через два роки дитина вважала, що його мама обов'язково повернеться, коли складе іспит.

Вадим уже пішов до першого класу. У школі дитині сподобалось і улюбленими предметами для хлопчика стали малювання, письмо та література, а також математика. Мрія Вадима також пов'язана з навчанням. Ще Вадим хотів якомога швидше вирости і стати мотоциклістом, пояснюючи свій вибір дуже просто, — щоб людей підвозити.

Вадиму вже дев'ять, у нього багато друзів як у «Перлинці», так і в міській школі. Йому подобається спорт. Хлопчик знову хоче швидше вирости, адже дорослі завжди все знають і допомагають іншим. Мрія його незмінна: краще вчитися. А ось професію Вадик «змінює» кардинально.

Хлопчик чітко усвідомив, що таке добро і зло. До злих Вадим відносить забіяк і тих, хто не слухається та обзивається.

Вадим ні на кого не хоче бути схожим, але йому дуже подобаються вихователі, які, за його

словами, добрі люди та вчать робити добро. Взагалі в хлопчика чітко простежується доброзичливість, а творення добра в нього стоїть на першому місці. «Перлинка» Вадиму дуже подобається, тут йому комфортно. Йти звідси хлопчик не хотів би, але його разом з братом хочуть усиновити.

На відміну від свого брата, Максим дуже хоче потрапити в нову сім'ю. Він упевнений, що в нових батьків йому сподобається і все буде добре.

Але чотири роки тому, коли Максим тільки потрапив у «Перлинку», він більше за все любив телевизор, комп'ютери та «жакливічки». Хлопчик був невпевнений у собі, намагався найкращим чином використати обставини. У хлопчика спостерігалися ознаки стресу, намагався будь-що зберегти власну незалежність, не допускав стороннього впливу. Читати і писати не вмів, казки не любив, друзів не мав. Він і не знав тоді, що таке дружба.

До восьми років Максим і Вадим жили в спеціалізованому психоневрологічному будинку малятка, де їх і розлучили з сестрою. Її вивезли у Францію, а хлопчики потрапили в «Перлинку».

Тоді Максим хотів стати великим начальником, а от свою сім'ю мати не хотів взагалі.

Через рік, уже в 9-річному віці, у Максима з'явилося нове уявлення про сім'ю, у якій на перше місце виступають друзі.

Проте школа для Максима нестерпна. Для нього процес навчання виснажливий та нецікавий, єдине, що йому там подобається, — це друзі.

Максим зізнався, що щасливим він відчуває себе в оточенні своїх друзів або тоді, коли до нього приходять гості. Причому, що означає «дружити», дитина так і не змогла пояснити.

Через рік у Максима мало що змінилось, він так само вважає себе щасливим лише тоді, коли йому приділяють увагу. До того ж хлопчик дорослішати не надто хоче, але вважає, що стане капітаном якогось вітрильника. Його мрії стають більш матеріальними.

Варто зауважити, що телефон Максим отримав як новорічний подарунок.

Зараз Максowi одинадцять, на піаніно він грає неохоче, але зробити послугу та зіграти одну мелодію може. Проте впродовж року дитина дуже змінилася. Скажімо, зараз він чітко може сказати, що таке добро і зло. Причому

підкреслює — злих людей він не пам'ятає. Навіть якщо вони йому і зустрічається, зараз він про них забув. Що ж стосується добрих, до них Максим відносить усіх працівників «Перлінки», окремо відзначивши директорів.

Твір Максима: «Я дуже люблю наш будинок. Мені дуже подобаються подорожі та екскурсії. А ще — кролики, морські свинки. Мос улюблене заняття — дайвінг. Я дуже хочу знайти собі хорошу роботу. Я люблю допомагати. Мені подобається прибирати майданчики і поливати квіти. Наш будинок теплий, затишний, хороший, класний. Я дуже люблю "Перлінку"».

Цей твір був написаний Максимом кілька місяців тому. Він зізнається в тому, що «Перлінка» йому подобається. А от про психоневрологічний будинок дитини, з якого Максим прийшов разом із братом, у нього не надто хороші спогади.

Свій перший день перебування в «Перлінці» Максим чітко пам'ятає і нині.

Варто зауважити, що впродовж декількох років у нього доволі серйозно простежувалась матеріальна зацікавленість. Дитина мріяла, аби йому подарували айфон, планшет тощо, проте особливого потягу до роботи він не виявляв.

Перше, про що запитав Максим на зустрічі із майбутніми батьками, — чи є в них машина і який будинок, чи є комп'ютер тощо.

Нині Максим ще не впевнений, але думає, що стане програмістом, тому й хоче бути схожим на програміста Андрія, який працює в «Перлінці».

Коли ми попросили Максима розповісти про його брата Вадима, якого він умовив на всиновлення, з'ясувалося, що про нього хлопчик мало що знає.

На момент зйомки цього фільму, брати Вадим і Максим вважали себе щасливими, але чи будуть вони щасливими в прийомній сім'ї, покаже лише час. Хоча хлопчики впевнені, що завжди зможуть повернутися в «Перлінку», де в них залишається багато друзів, яких вони намагатимуться відвідувати частіше.

Юлія

А це майбутня співачка, за сумісництвом, поправка, дантист, Юлія. Дівчинці дуже подобається виступати на сцені, але коли вона виросте, стане дантистом.

Це зараз Юля планує своє світле майбутнє і бачить як буде допомагати діткам позбавлятися від карієсу. Але ще чотири роки тому, коли дівчинка тільки прийшла в «Перлінку» з будинку малятка при в'язниці, їй було лише три роки. Але, не зважаючи на такий юний вік, у неї був уже цілий комплекс проблем. Аби почувати себе впевнено, вона намагалась триматися неприступно. Опинювала ситуацію як критичну або загрозову, намагалась знайти якийсь вихід; відмовлялася слухати будь-чий поради, відчуваючи себе відризанною від інших. Дівчинка прагнула до гармонії та співпраці з іншими, проте відчувала себе нещасною через складність у досягненні цієї мети.

За два роки перебування в «Перлінці» у своєму інтерв'ю Юля зізналась, що щаслива вже тому, що її не б'ють

Тоді Юля любила прибирати, мріяла про рибок та мала багато друзів. Дівчинка мала чітке уявлення про сім'ю. За її словами, вона повинна бути і веселою, і сумною одночасно. А ще Юля хотіла швидше стати дорослою.

Зараз Юлі вже сім, але вона, як і раніше, хоче швидше подорослішати, пояснюючи це тим, що їй дуже хочеться навчити дітей чомусь хорошому.

На запитання чи зустрічала вона злих людей у своєму житті, Юля не вагаючись, як приклад, розповіла про хлопця, який ішов по вулиці та махав руками. А от добрими людьми Юля назвала всіх працівників «Перлінки».

Варто зазначити, що Юля хоче бути схожою на вихователів та нянечок, причому на всіх одразу.

За словами Юлі, вона щаслива, що живе в «Перлінці» і найкращим в її житті буде той момент, коли вона кудись поїде разом з іншими дітьми. А от нещасною Юля буває тільки тоді, коли хворіє і її змушують цілий день лежати в ліжку. Ще дівчинка любить ходити до школи.

Юля майже не пам'ятає як опинилась у «Перлінці», дівчинка упевнена, що її мама живе в Одесі і що вона просто зайнята, але коли звільниться, обов'язково прийде до неї.

Насправді мама Юлі відбувала покарання у в'язниці за вбивство, де і народила дівчинку. У Юлі є ще семеро братів і сестер від двадцяти одного до восьми років. Вона їх не бачила і не знає,

що всі вони від різних чоловіків. Дівчинка уявляє свої братів і сестер лише з розповідей матері. Вона не злиться на свою маму, навпаки — дуже її любить. Стосовно своєї сім'ї дівчинка впевнена, що в неї буде багато дітей і вона буде щаслива.

Насправді Юля дуже позитивна відкрита. Спілкуючись із нею, іноді відчуваєш, що вона доросла не за рокам. З одного боку це свідчить про те, що їй довелося багато чого пережити, а з іншого — що в неї дійсно все буде добре.

Даниїл

Даниїл відвідує храм, який розташований у «Перлинці», кожного дня. Тут він молиться, роздумує про майбутнє. Коли в Дані запитали, з кого він молиться, дитина зізналася: про своїх родичів. Хоча маму Даня вже і не пам'ятає. У нього залишилися лише деякі спогади з раннього дитинства. І не завжди зрозуміло, чи так це було насправді.

Мати Даниїла позбавлена батьківських прав, а що з батьком — невідомо. У Даниїла є два брати, від різних батьків, є сестра. Та всі вони в Росії.

Даню перевели в «Перлинку» в чотири з половиною роки з Одеського будинку малючка. Він жив там з шести місяців. Тоді здоров'я його залишало бажати кращого. У нього була доброякісна внутрішньочерепна гіпертензія, мінімальна мозкова дисфункція у вигляді синдрому гіперактивності, дефіцит уваги, астигматизм, алкогольна фетопатія — уроджене захворювання на алкоголізм, затримка психічного розвитку. Були труднощі у взаємостосунках з оточуючими, агресивність до дітей, персоналу, навіть до предметів. У нових обставинах розгублювався, на зауваження майже не реагував: тікав, сміявся, гримасничав, падав на підлогу, кричав, плакав. Страждав енурезом.

Дані шестирічного Даниїла: він рік прожив у «Перлинці». Зміни разючі: він упевнений у собі і в нього є друзі, багато друзів. Усіх їх він би забрав із собою. Коли ж Даниїлу виповнилося сім років, сталися кардинальні зміни. Він вважав, що в нього немає друзів і вони йому не треба. При цьому він любив займатися спортом, малювати, грати в шахи. Ходити до школи йому не сподобалося.

Дитина ототожнювала поняття «дружба» і «сім'я». «Якщо дружиш — значить ви сім'я», — був упевнений Даниїл. «Дружити — це люби-

ти один одного, допомагати і говорити хороші слова», — таким було його визначення дружби.

Окрім мобільного телефону Даниїлу ще дуже хотілося мати собачку і кішечку. Мабуть так проявлялася елементарна самотність. А ще він вважав себе поганою людиною.

Усвідомлюючи, що дитині життєво необхідна підтримка близьких, працівники «Перлинки» п'обчали шукати родичів Дані. Виявилось, що крім брата і сестри в Росії, у Дані є старший брат у Львові. У нього є своя сім'я, також молодший брат, якому шість років і який живе також без мами в Іллічівську.

Тоді ж, у сім років, Даниїл почав красти іграшки і їжу в різних групах «Перлинки». Коли ж він пішов у перший клас, крав гроші в однокласників. А змушував його до цього старший вихованець «Перлинки». Проте впоратися з цим зусиллями працівників закладу вдалося. Нині, коли Даниїлу уже дванадцять, йому соромно за те, що він колись робив. Він навіть вигадав історію про те, що жив на вулиці і йому доводилось красти, щоб вижити.

Даниїл уже чітко знає, що таке зло і що таке добро. Злих людей він намагається не пам'ятати, а добрих навпаки. До добрих людей він відносить працівників дитячого будинку і своїх учителів, хоча вчитися не дуже подобається.

Зі всієї сім'ї «Перлинки» Даня був першим, хто навчаючись у другому і третьому класах широк дружив з однокласницею Надею — носив портфель і на свята дарував подарунки.

Даня і хоче вирости, і не хоче — одночасно. З одного боку хоче приймати рішення самостійно, а з іншого — трохи побоюється. Ще Даня знає — у нього буде своя сім'я, і він буде щасливим.

Щоб була сім'я — мама і тато, які будуть про нього турбуватися і любити, — цього Даня хоче найбільше. «Перлінка» для Даниїла стала рідним домом.

Він дуже працьовита і цікава дитина. Даня знає, що якщо чогось дуже-дуже захотіти, то завжди його можна досягти, головне ставити перед собою правильні цілі — і Даниїл їх ставить.

Денис

А це головний помічник у наймолодшій групі — Денис. Його мати була засуджена за

185 статтею (крадіжка). Батько записаний зі слів матері. Денис потрапив в «Перлинку» в три роки з будинку малятка при в'язниці.

Він важко адаптувався. Спостерігались різка зміна настрою, нервозність; на контакт з дорослими йшов вибірково, ів дуже погано і неспокійно спав.

Хлопчику вже шість, і він дуже любить допомагати дорослим та кататися на велосипеді. Він найстарший у групі, тому намагається бути прикладом для інших.

Денис почувається щасливим, пояснюючи це тим, що він завжди веселиться зранку і гуляє. Він хоче швидко вирости, стати дорослим. Зі своєю майбутньою професією він теж визначився. Йому не терпиться стати водієм автобуса, щоб возити стареньких бабусь.

Якою буде його сім'я, хлопчик поки що не знає, але впевнений, що до неї будуть входити і друзі з «Перлинки». Мама Дениса звільнилася в минулому року і провідувала сина.

Свого життя до «Перлинки» Денис не пам'ятає. До речі, не пам'ятав він і маму до зустрічі, не уявляв, яка вона. Стосовно батька, Денис упевнений, що той загинув на війні. Ну так йому мама сказала.

Денис за ці три роки став спокійною, доброю дитиною. Він з нетерпінням чекає, коли прийде його мама і забере до себе. Хлопчик упевнений, що йому з мамою буде добре і вони будуть щасливими.

Нам залишається сподіватися, що його мати дійсно виправилась і тепер зробить все можливе, щоб не розчарувати цього малюка.

Настя

Настя хоче бути художницею. Коли вона прийшла в «Перлинку» з першого притулку для неповнолітніх, їй було п'ять років. Її мати була позбавлена батьківських прав за зловживання алкоголем та аморальний спосіб життя, батько записаний зі слів матері.

Спочатку Настя неохоче відповідала на запитання, була трохи замкненою, іла вибірково, неспокійно спала. Дівчинка потребувала визнання і поваги інших, при цьому взаємостосунки сприй-

мала як гнітючі, прагнула до усамітнення. Через рік дівчинка вважала себе хорошим другом. Та й друзів у неї було достатньо. Тривожило те, що Настя ні про що не мріяла і хотіла швидше вирости.

У сім років Настя була щаслива лише тоді, коли до неї приходила мама. Їй хотілось, щоб так було частіше. Дівчинка готувалася до кожної зустрічі.

Мати дівчинки робила спроби відновитися у батьківських права, працівники «Перлинки» намагались їй допомогти. У результаті вона змогла зустрічатися з донькою. Та суд не відновив їй права на дівчинку.

Тоді ж Настя хотіла вирости і стати продавцем іграшок та солодощів. А ще в дівчинки з'явилися перші уявлення про сім'ю.

Насті вже вісім. Вона говорить, що мама для неї — найголовніше в житті. Настя навіть прощає їй нечасті і короткі зустрічі, виправдовуючи її тим, що мамі треба заробляти гроші, щоб прогодуватися і прийти до доні.

Як їй жилося з мамою, Настуня пам'ятає погано. Не зважаючи ні на що, Настя мріє лише про те, щоб мама забрала її до себе. Дівчинка настільки погано знає реалії життя, що впевнена: мама живе в центрі Одеси.

Нещодавно найщасливішим днем у своєму житті Настя назвала перший день перебування в «Перлинці», а не зустрічі з мамою, як це було попередні три роки.

У «Перлинці» Настуні подобається все: приміщення, гуртки, персонал. «Перлінка» — абсолютна протилежність притулку, з якого прийшла дівчинка.

Саме в «Перлинці» Насті привили любов до школи і пояснили, що вчиться не просто треба, а необхідно. Це тут її навчили любити, а не ненавидіти людей, тут пояснили, що таке добро і зло.

Артур

Артуру дев'ять років, шість з яких він прожив у «Перлинці». Мати дитини позбавлена батьківських прав, і місце її знаходження до сьогодні невідоме. Батько помер, коли хлопчику було чотири роки. У Артура є молодший брат, який перебуває в спеціалізованому психоневрологічному будинку малятка.

Спочатку Артур був імпульсивним і драгтивним, егоцентричним і агресивним, його бажання та дії вважалися головними. Він постійно перебував у стресі, конфліктував, вважав, що отримує менше, ніж того заслуговує: його розуміють недостатньо добре і недооцінюють.

Сьогодні Артур мріє тільки про те, щоб у нього була сім'я.

Дитину в «Перлінці» багато чому навчили, у тому числі пояснили, що таке добро і зло.

Артур хоче стати водієм. Що саме він водитиме, хлопчик поки що не визначився.

Судячи з його твору, хлопчик поки що не може дати точну відповідь, ким буде в майбутньому. *«Я хочу будівельником бути, і солдатом, і кухарем, і охоронцем, і водієм, і пілотом, і електриком, і космонавтом, і татом, і лікарем, і сантехніком, тому що я хочу ремонтувати унітази».*

А схожим Артур хоче бути на заступника директора «Перлінки» — Юрія Леонтійовича.

Хлопчик обожає різні поїздки і мультки, хотів би сходити в Макдональдс і в кафе.

Про своє життя до «Перлінки» хлопчик нічого не пам'ятає. Єдине, що Артур може розказати про своїх батьків, — це те, що йому розказала бабуся, яка його провідує: мама — на роботі, а тато помер: *«Бабушка сказала, що коли я підросту, я з нею поїду на могилу до мого тата».*

Ця розмова була незадовою після того, як до хлопчика прийшла сім'я з Італії. Вона захотіла усиновити його. Тому на запитання, що він знає про свою сім'ю, відповів, що вона в нього уже є.

Тоді хлопчик зрадів новим батькам і хотів, щоб його швидше забрали. Через місяць бажання їхати в нову сім'ю у Артура змінилось кардинально.

Хлопчик не зміг відразу пояснити, чому в нього так різко змінилась думка. Батьки подобаються: і добрі вони, і цукерки приносили, та їхати з ними він уже не хотів. Як виявилось, майбутнє дитини сквилювало бабуся. Слід зазначити, що бабусі Артура пропонували оформити опікунство над хлопчиком, та жінка на це не відважилась.

Коли ж стало зрозуміло, що хлопчика все ж заберуть у далеку Італію і, можливо назавжди, то коли уже навіть була постанова суду, бабуся не прийшла з ним попрощатися. Артура проводжали тільки співробітники «Перлінки». Артур плакав і вже не хотів нікуди їхати. Та зарадити цьому не можна було — закон був на боці іноземних усиновителів.

Як складеться доля цієї дитини там, у далекій Італії, невідомо. Утім, чи будуть українські спеціальні служби цікавитися цим малюком, як того вимагає закон, також невідомо. Залишається лише сподіватися, що в Артура і його брата все складеться благополучно, і вони будуть щасливими.

Допоможі їм, Господи!

Л. Яковлева

Психологічний супровід дітей-аутистів

В книжці розглянуто:

- ✓ особливості діагностики дітей з проявами раннього дитячого аутизму
- ✓ принципи складання індивідуальної програми на основі діагностики
- ✓ методи та прийоми, що використовуються в корекційно-відновлювальній роботі, які достатньо ефективно впливають на розвиток дитини
- ✓ приклади співпраці з родинами аутичних дітей

Замовити книжку можна за тел. 044-284-24-50 або надіславши sms-повідомлення «Хочу замовити книжки» на номер 067-408-84-73
Увага! Мінімальне замовлення — 3 книжки

ГАРЯЧА
ПРОПОЗИЦІЯ